

Draudze bez baznīcas un mācītāja Vikārs Mārtiņš Bankins

Mārtiņš Bankins (* 1864. VII 16. Kokmuižas pag. – † 1939. I 17. Rīga) bija pirmais Daugavgrīvas luterāņu draudzes latviešu tautības mācītājs Baltajā baznīcā. Viņa tēvs - Jānis Bankins (1831 - 1883) bija draudzes skolotājs Smiltēnē un Aizkrauklē, J. Cimzes "*Dziesmu rotas*" un "*Skolas maizes*" līdzstrādnieks, vairāku matemātikas, ģeometrijas, fizikas u.c. mācību grāmatu autors. Bankina brālis Aleksandrs kļuva par Latvijas Universitātes Mehānikas fakultātes vecāko docentu, brālis Kārlis Latvijas armijā bija Latgales artilērijas pulka komandieris, Lāčplēša ordeņa kavalieris, brālis Hermanis kļuva 1903.gadā par Mangaļu pagasta ārstu.

Mācītājs Mārtiņš Bankins, foto Karls Šulcs, LVVA fonds

Mārtiņš Bankins dzimis 1864. g. 16. jūnijā, Kokmuižas Vectilcēnu pusmuižā, Valmieras apriņķī, kā rentnieka dēls. Sākotnējo izglītību ieguvis vispirms pie sava tēvoča Nītaurē, draudzes skolā, vēlāk mācījies Valmieras apriņķa skolā. 1878. gadā Mārtiņš Bankins iestājas Rīgas pilsētas ģimnāzijā, kur parādās viņa patriotisms un nacionālā pašapziņa. Viņš

darbojās latviešu audzēkņu pulciņos “Lasamvakarā” un “Paukvakarā”. Nesaskaņu dēļ starp latviešu un vācu audzēkņiem Bankins no skolas spiests izstāties, tomēr to pabeidz kā eksterns. 1885. gadā Mārtiņš Bankins iestājas Tērbatas universitātes teoloģijas fakultātē, un arī korporācijā “Lettonia”. Šeit viņš ir aktīvs latviešu tiesību aizstāvis.

Daugavgrīvas Baltās baznīcas iepriekšējais mācītājs Ferdinands Erdmanis Stols 1892.gadā aiziet pensijā. Uz vakanto vietu pieteicās Rīgas Svētās Trīsvienības baznīcas adjunkts (1892/1893) Mārtiņš Bankins un teoloģijas maģistrs Augusts Ekhardts. Konkursa sprediķi Bankins teica 1892.gada 15.novembrī un 23. novembrī tika ievēlēts amatā notikušajā draudzes konventā, ar 16 balsīm pret 4. 1893. gada 8.martā viņš apstiprināja Pēterburgā un 4.aprīlī, Baltajā svētdienā prāvests L. Cimmermanis un Aizkraukles un Lielvārdes mācītājs S. Krons viņu oficiāli ievada draudzē.

1892. gadā Konvents izteica vēlēšanos, lai dievkalpojumi Daugavgrīvas un Bolderājas baznīcā notiktu katru otro svētdienu un lai mācītājs dzīvotu pēc iespējas tuvāk Daugavgrīvai. Pirmos trīs mēnešus mācītājs Bankins draudzi apkalpoja, dzīvodams Rīgā. Konvents nolēma, ka mācītājam jādzīvo Rīnužos. Tika sagatavots pastorāta jaunbūves plāns. 1894.gada janvārī konventā beidzot izšķīrās par pastorāta būves uzsākšanu. Rīnužu saimnieki šim nolūkam uzdāvināja 1 ¼ pūrvietas lielu zemesgabalu. Bolderājā mācītājam tika īrēts mēbelēts dzīvoklis ar apkurināšanu un apkalpošanu par 60 rubļiem gadā. Augustā Iekšlietu ministrs apstiprināja izraudzīto grunts gabalu. Pieņemtais darbu izmaksu apjoms - 5250 rbļ., un jāizmanto vecā 1747.g celtā pastorāta kokmateriāli (vēlāk tāmes apmēri paaugstinās līdz 6500 rbļ.). Pavasarī ap baznīcas laukumu uzcēla jaunu žogu. Tanī pašā 1894. gada pavasarī izveidoja baznīcas apstādījumus, pēc mācītāja aicinājuma draudzes locekļiem brīvprātīgi iestādīt vienu vai divus kokus, un tos pirmajos gados apkopt. 1896. gada jūlijā pastorāta būve ir pabeigta un 2.oktobrī notiek tā iesvētīšana, kurai 27. oktobrī, seko jaunās kapsētas iesvētīšana.

Mācītāja Bankina muiža Lašu (mūsdienās Baltāsbaznīcas) ielā 34/36, celta ap 1895. gadu. Fotogrāfs

Rolands Puriņš. 1975. g. LNVM krājums

1898. gadā notika jaunā, lielā baznīcas zvana iesvētīšana. Tas bija pasūtīts Bohumas tēraudlietuvē un izmaksāja 458,96 rubļ. (draudzes locekļu ziedojumi). Abi vecie zvani tika atstāti virs jaunā lielā zvana jumta telpā piemiņai. 1899.gadā vietējais mācītājs sāka no paša sākuma dārza izbūvi (pastorāts bija viss smiltis), par ko tika iztērēts vairāk kā 1000 rubļu.

Sprediķoja pārmaiņus Bolderājas baznīcā un Baltajā baznīcā ik pēc 2 nedēļām latviešu un vācu valodā. Darbu rudenos un pavasaros apgrūtināja Daugavas ūdeņi. Bieži nācās pielietot zvejnieku laivu kā vienīgo satiksmes līdzekli ar Bolderāju. Revolūcijas un kara laikus mācītājs Bankins pavadīja savā draudzē un darbā, neskatoties, ka viņa dzīvībai bieži draudēja briesmas. Bēgļu laikā, no 1915.g. līdz 1917.g., Bankins bija Mīlgrāvja – Bolderājas bēgļu ēdināšanas punkta vadītājs un bēgļu mācītājs Rīgas apkārtnē. Par pūliņiem grūtā laikmetā Bankins kā atziņu no valdības 1916. gadā saņem Zelta krustu. Viņa dievkalpojumi vienmēr bija kupli apmeklēti.

1919. gada pavasarī Bankinam papildus kalpošanai savās draudzēs Rīgā nācās uzņemties vikāra pienākumus kara izpostītajās Ikšķiles un Salaspils draudzēs, kā arī Ogres draudzē. Ogrē baznīcas nebija un dievkalpojumus nācās noturēt grūtos apstākļos. Ziemassvētkos un Lieldienās dievkalpojumi notika draudzes vecākā Kēzes kunga mājas zālē, vasarās nodegušās kapelas pamatu laukumā. Tad no Tautas nama atveda solus un no skolas katedru. Vasarsvētkos šo laukumu apsrauda ar meijām. Vēlāk pēc Apvienoto biedru nama uzcelšanas dievkalpojumi sāka notikt nama zālē. Ikšķiles draudzei dievkalpojumu noturēšanai bija atvēlēta Tīnūžu muižas zāle. Pa reizei vasaras mēnešos tie notika arī baznīcas drupās. Tā kā ar baznīcas atjaunošanu pagalam neveicās, un par jaunas celšanu lēmums vēl nebija pieņemts, draudzei vairāk nekā 10 gadus nācās iztikt bez sava dievnama. Sagrauta bija arī Svētā Jura baznīca Salaspilī.

Iesvētību diena Tīnūžu muižā, centrā māc. M. Bankins; 1923.04.22, foto no Kultūras mantojuma centra "Tīnūžu muiža" krājuma

Pēc lielinieku un bermontiešu padzīšanas konventa vietā stājas draudzes padome un valde. Izbeidzās arī zemes nodokļi par labu baznīcai un viņas darbinieku uzturēšanai. Līdz ar jaunās baznīcas pārvaldes nodibināšanu 1920.gadā Bolderājas draudze atdalījās no Baltās baznīcas draudzes, ievēlējama savu padomi un valdi. Kā vienojošā saite palika tikai kopējais mācītājs. Pēc zemes reformas baznīca no saviem agrākiem nekustamiem īpašumiem paturēja neatsavināmo daļu ap 50 hektāriem, atsavināta tika arī ķestera mājas zeme, vecās baznīcas un agrākās kapsētas vieta.

Jauniesvētie pie Daugavgrīvas Baltās baznīcas. 24.06.1928. Centrā: māc. Mārtiņš Bankins (1864-1939) un Baltās bazn. ērģelniece, Vecmīlgrāvja skolu skolotāja un pārz. Kārlis Brēmanis (1867-1945).

1926.gadā draudze stājas pie dievnama kapitālremonta. Tika pārlikts viss jumts, tā apakšdaļa klāta ar skārdu, krusts zeltīts, torņa jumts krāsots, viņa izrūsējušās daļas atjaunotas, aiztrūdējušo šķērsbalķu vietā ielikti jauni spāru apakšgali, ielikti dubultgriesti ar cementa apmetumu, logi, durvis, altāris, kancele, koris, soli un sienu apakšdaļa krāsoti eļļas krāsā, visa āriene balsināta. 1929.gadā Ziemassvētku vakarā baznīca mirdzēja pirmo reizi spožā elektriskā gaismā. Vajadzīgos līdzekļus sagādāja palīdzības komiteja. 1931.gadā tika uzcelta skaista dzelzsbetona sēta, kura izmaksāja 4360 latus. 1933.gada 18. decembrī mācītājs Bankins slimības dēļ aizgāja emeritūrā³.

Apbedīts Meža kapos Rīgā 1939. gada 20. janvārī. Izvadītāju vidū bija arhibīskaps, daudzi no mācītājiem un kupls draugu un tuvinieku pulks. Nekrologā rakstīts:

Universitas, Nr.3 (20.02.1939)

“Mārtiņš Bankins bija rūdīta rakstura, nosvērts, atklātu skaidru sirdi, tīrs un šķīsts. Ja arī pēc dabas viņš bija kādreiz drusku straujš, tad ar savu straujumu tas nevienu neapvainoja. Mūžībā aizgājušais bija uzticams draugs, gaiša personība, ko cienīja katrs, kas ar viņu tuvāki iepazīnās. Kā komilitons, tā arī kā filistrs, M. Bankins augsti turēja buršu ētiku, un ar Lettoni'u viņu saistīja dziļa un patiesa mīlestība.”